

ЦЕНТР ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА

Національної академії наук України і Українського товариства охорони
пам'яток історії та культури

НІЖИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Миколи Гоголя

НІЖИНСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ
імені Івана Спаського

НІЖИНСЬКА СТАРОВИНА

збірник регіональної історії
та пам'яткоznавства

серія

“Пам'яткоznавство
Північно-Східного регіону
України”

№13

Випуск 28(31)

НІЖИН - КІЇВ

Центр пам'яткоznавства НАН України і УТОПІК

2020

иміючихся под городом Батурином нашом издревле бывших бывших волних (?) речках и озерах» і просив указу про подальші дії щодо цього питання. Це «доношение» підписали, крім, власне, сотника, сотенний отаман Йосиф Чиж (?) та сотенний городничий Антон Мелешко [5]). Відомо також, що Дмитро Стожок мав шинки у Батурині, Митченках, Краснопіллі, двір у с. Ксьондзівка, а в 1743 р. надав позику до військового скарбу – 50 коп. У 1773 р. він подав у відставку і став абшитованим бунчуковим товаришем [6]. Потім отримав ранг колезького асесора. В 1782 р. за ним рахувалося в Батурині та його околицях 253 підданих селян.

При всій неповноті ці лаконічні дані дають змогу простежити основні віхи життєвого шляху Дмитра Стожка, який майже чверть століття був батуринським сотником.

Джерела та література

- Лазаревський О.М. Описание Старой Малороссии. Материалы для истории заселения, землевладения и управления. К., 1893. Т. 2 (Полк Нежинский). С. 247–251, 261; Модзалевский В. Малороссийский родословник. К., 1908–1914. ТТ. 1–4. К., 1996–1998. Т. 5; Малороссийский гербовник. – К., 1914.
- Лазаревский О.М. Вказані праця. С. 261.
- Так само. С. 251; Кривошея В.В. Українська козацька старшина. К., 2005. С. 87.
- Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, ф. I, № 51276.
- Там само, № 57840.
- Кривошея В.В. Козацька старшина Гетьманщини. Енциклопедія. К., 2010. С. 681.

Тарасенко І. Батуринський сотник Дмитро Стожок (Стожко)

У статті досліджується біографія сотника Батуринської сотні Дмитра Стожка, каденція якого припадала на 1750–1773 роки. Отримано досить повне уявлення про його адміністративну та військово-політичну діяльність, взаємовідносини з елітою Гетьманщини, діяльність з розбудови Батурина.

Ключові слова: Батурин, Гетьманщина, козаки, сотник.

Tarasenko I. Dmytro Stzhok as a Baturyn's Sotnyk

This article deals with the biography of the sotnyk (sotnia's commander, captain of a hundred of Cossacks) of the Baturynska Sotnia – Dmytro Stzhok, whose cadence falls on 1713–1732. The result was a fairly complete picture of the administrative and military-political activities of this sotnyk, of his relationship with the elite of Hetmanshchyna, of the inconsistency of his activities, which combined corruption and protecting the population of the Baturynska Sotnia from over-exploitation.

Key words: Baturyn, Baturynska Sotnia, Hetmanshchyna, Cossacks, sotnyk.

[надійшло до редакції: 29.06.2020 р.]

УДК 347.23:94(477.51)

Алла БАТЮК
(Батурин)

Меценатство родини Кочубей на теренах Чернігівської губернії

Про меценатську діяльність нащадків генерального судді Василя Леонтійовича Кочубея (1640–1708) написано вже досить багато. Однак, історики та краєзнавці зачіпали це питання, переважно, в контексті дослідження окремих персоналій або ж при ха-

рактеристиці родинних маєтків. Дане дослідження має на меті узагальнити всі матеріали, які маємо, про благодійність представників родини Кочубей у сфері мобудівництва. Територіально обмежимося кордонами Чернігівської губернії, а рамки становитимуть кінець XVIII – початок ХХ ст.

Практика будувати храми на території власних маєтків була досить поширена серед представників і нащадків української еліти. Не дивно, що найвищих злетів ніжинська народна дерев'яна архітектура досягла саме в церковному будівництві. Храм – це не лише осередок духовного спілкування людини з Богом. Це також громадського життя. Традицію будувати храм на території власного маєтку започував ще генеральний суддя В.Л. Кочубей. Дерев'яну церкву Введення Пресвятої Богородиці було споруджено біля його маєтку (сучасна вул. Гетьманська, 74) в місті Батурина. Перша відома писемна згадка про неї відноситься до 1707 р. [1]. Пізніше храм був домовим для Кочубеїв, пізніше став парафіяльним [2]. Нашадки Леонтійовича також не шкодували коштів на духовні обителі, й не лише для селян своїх маєтків на теренах Чернігівської губернії.

Доказом чисельних інвестицій у храмобудування є с. Ярославець Глухівському історію, пов'язану з сімома поколіннями родини Кочубеїв, які довгий час володіли селом і мали на його території власний маєток. Відповідно до «Справи статистичного опису Чернігівської губернії 1874 р.» в 1757 р. Василь Васильович Кочубей (1728–1791) власним коштом перебудував місцевий храм Святого Архистратига Михаїла. Крім того, отримавши спеціальний дозвіл, він збудував нову домову віщенську церкву для власних духовних потреб, підтвердженням цьому є запис у зроблений у синодику парафіяльної Михайлівської церкви від 20 березня 1787 р. «В селі Ярославець церковь Благовещения Пресвятої Богородиці сооружена, відома про це священник, на заложении и освящении был и в ней начал служить пана господина Василия Васильевича Кочубея и жены его Марфы Деміановны». Пізніше, в 1787 р., Марфа Дем'янівна Кочубей (Оболонська) (1732–1815) власним коштом почала будівництво нового кам'яного храму, який був освячений 1796 р. єпископом Новгород-Сіверським і Глухівським Іларіоном й освячений в честь Благовіщення Пресвятої Богородиці. Богослужіння ж у діючих на той час храмах припинилося і все їх майно було перенесено в новозбудований [4].

Наступним благодійником Ярославця став дійсний таємний радник Дем'ян Васильович Кочубей (1787–1857). У 1857 р. він виділив на реставрацію храму Благовіщення Пресвятої Богородиці 5000 руб. Будівельними роботами, в ході яких було зроблено зовнішню та внутрішню частину культової споруди й установлено новий іконостас, керував управитель і ктитор, підпоручик Федір Свірський. Для зручності храмі було встановлено опалення. В 1844 р. Дем'ян Васильович подарував дерев'яну віщенську церкви рукописне Євангеліє, на якому зробив дарчий напис: «Лета 1844 восемсот сорок четвертого августи 6 дня села Ярославца храм Божий Благовіщення Пресвятої Богородиці получил рукописную книгу сию святого евангелия от владельца села Ярославець, тайного советника Демьяна Васильевича Кочубея». У тому ж році він дарує храмові напрестольний позолочений хрест і дві позолочені лампади. В останні роки життя Дем'ян Васильович подарував храму три комплекти одягу.

всі знання
спері хра-
м, а часові
леного се-
тів украї-
ні, адже
ж центр
започат-
вятої Бо-
за перед-
[1]. Спє-
Василя
себе, але

шкого по-
має ціка-
володіли
сторико-
зович Ко-
рхангела
у Благо-
ис, який
1757 р.:
в кото-
ри ком-
нені» [3].
власним
1 грудня
нений на
час двох

н Васи-
ловіщен-
понов-
й іконо-
вірян у
Благо-
тысяча
ввешения
з дар от
Цього
ікони.
ту свя-

щеннослужителям, воздухи та покрови на суму 1000 руб. Наступний власник Яросла-
вецького маєтку статський радник Василь Аркадійович Кочубей (1826–1897) також
дарував Богородицькому храму: Євангеліє у срібному окладі, запрестольний семисві-
чник, велику люстра і 3 великі срібні підсвічники на суму 700 руб. [5].

Ще в 1848 р. Дем'ян Васильович Кочубей заснував при Богородицькому храмі цер-
ковнопарафіяльну школу. Варто зауважити, що в більшості інших сіл перші такі на-
вчальні заклади з'явилися аж через 12 років потому. Василь Аркадійович Кочубей
продовжив благородну справу свого попередника. Крім того, що він надавав фінансу-
вання для існування цього навчального закладу, для заохочення учнів до навчання,
в 1862 р. ним було запроваджено систему публічних іспитів із нагородами. На той
момент у школі навчалося 76 хлопців і 18 дівчат [6]. Василю Аркадійовичу вдалося
створити зв'язок між школою і звичайними людьми, викликати в селян довіру і тим
самим суттєво підвищити освіченість населення краю.

Неподалік від Ярославця знаходиться с. Дубовичі Глухівського повіту Чернігівської
губернії (нині Кролевецький район Сумської області), також не обділене увагою Ко-
чубеїв, які ним володіли.

Правнук генерального судді – Василь Васильович Кочубей (1728–1792) у 1777 р. до-
лучився до зведення розкішного кам'яного храмового комплексу в центрі села – двох-
престольного храму Різдва Богородиці з кам'яною огорожею, господарськими будин-
ками та дзвіницею з десятма дзвонами [7]. Храм був добудований і освячений у 1783 р.
За вівтарною стіною храму містився камінь із написом «в 1777 г. июня м. заложена це-
рков с. Дубовичах Рождества Пр. Богородицы за владельца того села подкоморного по-
вета глуховского Василия Васильевича Кочубея и его жены Марфы Демьяновны...» [8].

Найвизначнішою святынею цього храму була чудодійна ікона Дубовицької Божої
Матері. Крім того, тут зберігалися такі реліквії: срібна чаша з написом «сей келих на-
дан от его ц. в. енерального судьи Василія Кочубея до церкви архистр. Михаила у село
Дубовичи», срібний дискос із написом «надал до церкви арх. Михаила у село Дубови-
чи В(асилич) Л(еонтиевич) К(очубей) року 1704», риза з білої парчі з вишитими на
ній срібними і золотими нитками зображеннями Спасителя, Богоматері, 12 апостолів,
архангела Михаїла і св. Катерини. Також у храмі зберігалися книги: Євангеліє 1697 р.
та пісна Тріодь 1627 р., подаровані В.Л. Кочубеєм, Євангеліє 1644 р. та подарована
Ганною Василівною Кочубеї (?) квітна Тріодь 1642 р. [9].

У 1855 р. з наданого Василем Васильовичем Кочубеєм (1829–1878) будматеріалу на
одному із сільських кладовищ було зведено дерев'яну церкву Успіння Пресвятої Бо-
городиці [10]. Згодом, у 1863 р., з дозволу архієпископа Чернігівського Філарета (Гу-
мілевського), Василь Васильович власним коштом збудував у парку двоярусну
кам'яну теплу церкву Введення Пресвятої Богородиці [11].

За сприяння Василя Васильовича Кочубея в 1860 р. при храмі Різдва Богородиці бу-
ла відкрита церковнопарафіяльна школа, де навчалося в перший навчальний рік 38
учнів (32 хлопців і 6 дівчат) [12].

Також пізнало благородних діянь славнозвісного роду с. Тиниця Конотопського по-
віту Чернігівської губернії (нині Бахмацький район Чернігівської області). Безкорис-
ливою благодійницею села була Олена Василівна Кочубей (Маюрова) (1793–1863).
В 1841 р. з її ініціативи у селі почали будувати дерев'яний храм на кам'яному фунда-
менті в ім'я Покрови Пресвятої Богородиці та дзвіницю [13].

Ікони для новозбудованого храму були написані не відомим автором (відомо лише, що це був академік живопису – тобто дипломований випускник Імператорської Підбурської академії живопису), а чотирьох євангелістів на пергаменті зобразила племінниця благодійниця та її тезка Олена Василівна Кочубей (1824–1899). Як дорогоцінність у храмі зберігалися часточки мощів, загорнені в папірці з написами: «Нестор тописця», «Іуліана схимника», «Євфимія схимника». Також, у храмі зберігалися: Епіфелія 1644 та 1722 р., книга «Апостол» без початку з написом: «1746 р. Куплена до му Покрова Тиницького трудами о. Кирила і Тихона Горуковичей» [14].

Будучи глибоко релігійною людиною, Олена Василівна Кочубей увесь вільний час присвячувала храму, займалася створенням воздухів і покрівців, забагачувала прізними срібними і позолоченими речами. Покровський храм утримувався на прибутку з 32 десятини власної землі та 32 десятин із власності О.В. Маюрової, на які О.В. Кочубей церковній парафії видала папери власності: акт, план і межову книгу [15].

Не можна оминути увагою меценатську діяльність дійсного таємного радника ксандра Васильовича Кочубея (1788–1866) в с. Кинашівка Борзнянського повіту Білі Вежі Конотопського повіту Чернігівської губернії, які він отримав у спадок від маючи власної родини, він вкладав душу в розвиток своїх маєтків і добробут селян.

У 1850 р. Олександр Васильович Кочубей почав будівництво Кинашівської дзвінкої обителі – п'ятибанного мурованого Михайлівського храму. «Храм стоїть на останці со всіх сторон місце; особливо красив вид его с северной стороны. Храм п'ятибанний, византійської архітектури, с продовговатими окнами, с легкими арками. Иконостас вызолоченный в виде решетки, подбитой пунцовoy шелковой тканью, раза писаны академиком Осокиным, на золотом фоне» [16].

У кинашівському Михайлівському храмі зберігалися цінні реліквії, а саме: Євангеліє львівського видання 1636 р. з написом: «року 1643 мая 10 дана сія книга – до му Св. вел. муч. Параскеви в. Чарторику (Жуковский уезд) коштом і стараніем панівського священика о. Андрея Новосильського»; «Онеологіон», надрукований у Новосильському роді-Сіверському в 1678 р.; «Пісна Тріодь» львівського друку 1691 р.; Євангеліє львівського видання 1746 р., на срібному окладі якого викарбовано: «В семь сот п'ятдесяти втором на тысячу году 10 окт. В 10 лет от рода честных родителей дщерь отиде княжою Татьяна девица Вышняго судьбою. В семь храме положена почивати: Отецъ Турковский, из Кочубеев маты». Кількість парафіян Михайлівського храму станом на 1850 р. становила 1084 осіб (523 чоловіків і 561 жінок) [17].

Олександр Васильович Кочубей прагнув популяризувати освіченість серед своїх сіл. З цією метою в жовтні 1860 р. при Михайлівському храмі Кинашівки відкривав школу. Керівниками цього навчального закладу були священики Михайлівського храму. В перший навчальний рік школу відвідували 25 учнів (19 хлопців і 6 дівчат) [18].

Оскільки, О.О. Кочубей прямих нащадків не мав, основну частину своїх володінь заповів двоюрідному онуку, князю Михайлу Миколайовичу Кочубею (1863–1920), який у 1866 р. став офіційним власником кинашівського маєтку. Проте, через те, що на той момент спадкоємець був неповнолітнім, справами керував його дядько Аркадійович Кочубей (1825–1892) [19]. В 1870 р. останнього було обрано головою новоствореного приходського опікунства при Михайлівському храмі [20].

Отримали свою духовну святиню за господарювання Олександра Васильовича Кочубея й жителі с. Білі Вежі Конотопського повіту Чернігівської губернії (нині Бахмачский район Чернігівської області). В 1856 р. його коштом у селі було збудовано дерев'яну церкву св. Благовірного Великого князя Олександра Невського.

Храм зберігся до сьогодні, але в не надто привабливому стані. Про його розкіш і велич пам'ятка лише здогадуватися із залишків різьблення та розписів. За побудовою церква хрестова в плані, дерев'яна, однобанна, з прибудованим притвором. До храму вело троє дверей (входів), обладнаних металевими двостулковими дверима, які кріпились на трьох пілястрах. Біля кожного входу був ганок, імовірно, з відкритим трикутним фронтонаом та восьхилим дашком, який спирався на дерев'яні стовпчики-колони. До трапезної частини храму світло потрапляло через 8 вікон на 6 шибок. У притворі було 2 вікна. Всі вікна ззовні були декоровані дерев'яними наличниками з різьбленими ліштвами. Середня частина храму має восьмистінну надбудову з чотирма вікнами і колись увінчувалася банею.

Про діяльність цього храму вдалося віднайти масив згадок на сторінках часопису «Черниговские епархиальные известия». Першим священиком храму св. Олександра Невського був, вірогідно, Віктор Феодорович. 15 березня 1863 р. «за труды ко храму и заслуги въ обучении детей» о. Віктора було нагороджено набедренником, який священики одержують як першу нагороду і носять з правого боку нижче пояса [21]. В 1877 р.

Феодорович був помічником григорівського священика Іосифа Козачинського, а 18 лютня 1878 р. його перевели на посаду настоятеля храму в с. Великий Самбір [22]. На заміну В. Феодоровичу до Олександро-Невського храму 29 квітня 1879 р. було переведено настоятеля Георгіївської церкви с. Будища Кролевецького повіту Миколу Широконеніч [23]. Можемо припустити, що М. Широконеніч опікувався храмом у Білих Вежах 32 роки, оскільки наступна згадка про зміну священика тут датується 20 жовтня 1881 р., коли диякона Володимира Ковалевського, після закінчення курсів Чернігівської духовної семінарії, було призначено священиком у церкву в с. Білі Вежі [24]. Парафія Олександро-Невської церкви на 1878 р. нараховував 825 дворів: у с. Білі Вежі – 587, у селах Зарукавному – 145, Біловежському – 73 і Єленинському – 20 [25]. Оскільки храм підпорядковувався Чернігівській єпархії, на його потреби з державної скарбниці спірічно виділялася сума 197 руб. 96 коп. [26]. Okрім того, при храмі існувало парафіяльне опікунство, яке з 1868 р. понад 15 років очолював Петро Аркадійович Кочубей [27].

Одночасно з Кинашівкою, в жовтні 1860 р. у Білих Вежах при Олександро-Невській церкві, Олександр Васильович Кочубей відкрив церковнопарафіяльну школу. Вчителем і наставником цього навчального закладу був уже згаданий священик Віктор Феодорович. На той час ту навчалося 14 хлопців і 17 дівчат [28].

Історія с. Вороньки Козелецького повіту (нині Бобровицький район Чернігівської області) також історично пов'язана з родиною Кочубеїв, а також Волконських. Перший наставник маєтку в Вороньках Микола Аркадійович Кочубей (1827–1864) лишив заповіт, що відповідно до якого його дружина Олена Сергіївна (в дівоцтві Волконська) (1835–1916) має збудувати родинну церкву-усипальницю. Проте, волю небіжчика виконав уже його син, відомий благодійник Михайло Миколайович Кочубей (1863–1935) [29].

Будівництво церкви-усипальниці розпочалося з урочистостей 28 жовтня 1898 р. Для освячення місця під будівництво Михайло Миколайович запросив єпископа Новгород-Сіверського преосвященного Євфимія і священиків майже всіх чинів, які спер-

шу провели богослужіння в місцевому храмі, а потім разом із учнями чотирьох попечителями яких були Кочубеї, хресним ходом рушили на місце, де мав постати храм. Після завершення освячення всі бажаючі відправилися на святиню обід до маєтку Кочубеїв [30].

Михайло Миколайович Кочубей виділив на будівництво храму величезні як на той час кошти – 80 тис. руб. Втілив його мрію в життя відомий архітектор Олександр Ю. Ягн, котрий створив проект і безпосередньо керував будівництвом храму св. Миколая Церкву було зведені з білої цегли й оздоблено майолікою. Внутрішні розписи стін були виконані художником Іваном Соколовим. Завершилося будівництво храму св. Миколая влітку 1901 року і вже 17 вересня єпископ Новгород-Сіверський Нестор його освятив. На урочистому кріпленні церкви-усипальниці був запрошений хор Чернігівської духовної семінарії під керівництвом М. Підвійського [31]. «Внешнему величию и благолепию храма соответствует его внутреннее убранство: на всем лежит печать изящества, красоты» [32].

Отже, внесок родини Кочубеїв у будівництво храмових об'єктів мав значення як для розбудови православного духовного життя краю, так і для культу освітнього розвитку, полишивши після себе масив витворів культової архітектури XVII – початку ХХ ст. На жаль, соціально-політичні події, які відбувалися під час цього указаного часу в більшості випадків внесли «корективи» у функціонування збереження святинь. Підтвердження тому – нечисленні Кочубеївські фундації, які стояли до нашого часу. Із перерахованих у даній статті святинь, до нині зберігся лише дерев'яний Олександро-Невський храм у Білих Вежах – решта були знищені в роки радянської влади впродовж першої половини ХХ ст.

Джерела та література

1. Доба гетьмана Івана Мазепи в документах / [упоряд. С. Павленко]. К.: Видавничий дім «Богдан», 2007. С. 370–371.
2. Коваленко О. Тарасенко О. Батурина старовина в історико-краснавчих працях архітектора Філарета (Гумілевського). Батурина старовина: збірник наукових праць, присвячений літтю Батуринської трагедії. К.: Видавництво ім. О. Теліги, 2008. С. 433.
3. Філарет (Гумілевський). Историко-статистическое описание Черниговской епархии. Кн. 7. Чигирин: Черниговская земская типография, 1874. С. 313–314.
4. Там само. – С. 314.
5. Там само. – С. 315.
6. Черниговские епархиальные известия. Часть официальная. 1862. № 10. С. 111–114.
7. Павлович П.А. Дубовичи. Имяние Варвары Васильевны Кочубей, Глуховского уезда, Черниговской Губернии. К.: Тип. Кульженко, 1903. С. 2.
8. Філарет (Гумілевський). Вказані праці. – С. 306.
9. Там само. С. 307–309.
10. Там само. С. 310.
11. Черниговские епархиальные известия. Часть официальная. 1863. № 6. С. 53.
12. Черниговские епархиальные известия. Часть официальная. 1861. № 14. С. 173.
13. Філарет (Гумілевський). Вказані праці. – С. 376.
14. Там само. С. 377.
15. Там само. С. 378.
16. Черниговские епархиальные известия. Часть неофициальная. 1868. № 8. С. 467.
17. Там само. С. 467–468.
18. Черниговские епархиальные известия. Часть официальная. 1861. № 4. С. 171–172.
19. Журналы Конотопского XXV очредного Уездного Земского Собрания заседаний 24 січня 1872 года. Чернігов: Тип. Губернського Правління, 1873. С. 27.

20. Черниговские епархиальные известия. Часть официальная. 1869. № 1. С. 25.
21. Черниговские епархиальные известия. Часть официальная. 1863. № 6. С. 52.
22. Черниговские епархиальные известия. Часть официальная. 1878. № 22. С. 656.
23. Черниговские епархиальные известия. Часть официальная. 1879. № 20. С. 303.
24. Черниговские епархиальные известия. Часть официальная. 1911. № 21. С. 587.
25. Черниговские епархиальные известия. Часть официальная. 1878. № 27. С. 404.
26. Черниговские епархиальные известия. Часть официальная. 1868. № 12. С. 515.
27. Черниговские епархиальные известия. Часть официальная. 1879. № 38. С. 171-172.
28. Черниговские епархиальные известия. Часть официальная. 1861. № 4. С. 171-172.
29. Дробязко Н.М. Сторінки життя М.А. Кочубея // Слово «Гетьманської столиці». 2017. №6 (63), листопад-грудень. С. 6.
30. Киевлянин: литературная и политическая газета Юго-Западного края. 1898. № 307. С. 4.
31. Черниговские епархиальные известия. Часть официальная. 1904. № 17. С. 608.
32. Там само. С. 609.

Батюк А. Меценатство родини Кочубей на теренах Чернігівської губернії

У даній статті на основі комплексного вивчення історико-архітектурної спадщини Кочубеїв, висвітлено діяльність славнозвісної родини в царині розбудови духовних храмів на території Чернігівської губернії.

Ключові слова: Кочубеї, церква, село, меценатство, Чернігівська губернія.

Batiuk A. Patronage of the Kochubei family on the territory of Chernihiv Province

In this article, on the basis of a comprehensive study of the historical and architectural Kochubey's heritage, the charitable activity of the notorious family in the field of the construction of spiritual temples in the territory of Chernihiv Province is highlighted.

Key words: Kochubeis, church, village, patronage, Chernihiv Province.

[надійшло до редакції: 16.06.2020 р.]

УДК94 (477.51) (092)

Олексій ЛЕЙБЕРОВ

(Ніжин)

Життя та діяльність поручика Івана Михайловича Лади-Богдановича

У сучасній вітчизняній історичній науці одним з найбільш пріоритетних напрямків досліджень продовжує залишатися біографістика. Розгалужені міждисциплінарні зв'язки даної наукової дисципліни пов'язують її з генеалогією, геральдикою, сфрагістикою, просопографією й іншими історичними науками. Це дозволяє науковцям значно розширити не лише коло наукових досліджень, але й активніше використовувати різноманітні історичні джерела та архівні матеріали. Сучасні історико-біографічні дослідження набули низку особливостей і значно відрізняються від біографічних пошукив у радянській історіографії. По-перше, дослідники відмовилися від вивчення біографій виключно відомих особистостей (переважно монархів, полководців, реформаторів, діячів науки та мистецтва тощо), значна увага почала приділятися вивченю генеалогічно-біографічних даних пересічних людей. По-друге, історики почали масо-